7.10.2022

Ympäristöministeriö
lainsäädäntöneuvos Pasi Kallio
ympäristöneuvos Hanna-Leena Keskinen

Eduskunnan ympäristövaliokunnalle,

HE 76/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Viite: lisäselvitys serpentiinikallioiden osalta

Eduskunnan talousvaliokunta pyysi ympäristöministeriöltä lisäselvitystä muun muassa liittyen luontotyyppien tiukkaan suojeluun serpentiinikallioiden osalta. Toimitimme selvityksen 4.10.2022.

Toimitamme tämän selvityksen serpentiinikallioiden osalta myös ympäristövaliokunnan tietoon. Selvityksen liitteenä on Suomen ympäristökeskuksen muistio (*Serpentiinikalliot, -kivikot ja -soraikot & luonnonsuojelulakiuudistus 4.10.2022, SYKE/Biodiversiteettikeskus/Tytti Kontula & Jukka Husa*).

1. Serpentiinikalliot

Talousvaliokunta on pyytänyt täydennystä lakiehdotuksen 67 §:ssä säädetyn tiukasti suojeltuja luontotyyppejä koskevan hävittämis- ja heikentämiskiellon osalta. Erityisesti valiokunta pyytää näkemystä serpentiinikallioiden määrittelyyn, rajauksiin, tunnistamiseen ja sääntelyn vaikutuksiin liittyen. Tältä osin valiokunta on pyytänyt myös työ- ja elinkeinoministeriöltä selvitystä serpentiinikallioiden taloudellisesta merkityksestä, joten tämä selvitys täydentää siinä esitettyä.

Pykälässä säädettäisiin tiettyjen uhanalaisten luontotyyppien heikentämiskiellosta, joka olisi voimassa suoraan luonnonsuojelulain nojalla. Tällaisia luontotyyppejä ehdotuksessa ovat serpentiinikalliot, -kivikot ja -soraikot sekä rannikon avoimet dyynit. Näiden luontotyyppien säilymisen on arvioitu edellyttävän niiden harvinaisuuden ja haavoittuvuuden vuoksi esiintymien suoraan lain nojalla voimaantulevaa suojaa, erotuksena rajausmenettelystä, jossa tarvitaan viranomaisharkintaa luontotyypin merkityksellisyyden ja esiintymän edustavuuden toteamiseksi. Pykälässä tarkoitettu heikentämiskielto soveltuisi yksityiskohtaisten perusteluiden mukaan erityisesti sellaisille uhanalaisille ja harvalukuisille luontotyypeille, jotka ovat helposti tunnistettavissa tai joiden kohteet voidaan osoittaa avoimissa tietojärjestelmissä ja -rekistereissä. Kaikki tiukkaan suojeluun esitetyt luontotyypit ovat uhanalaisia, Suomessa alun perinkin harvinaisia ja pienialaisia ja ihmisen toimien vuoksi heikentyneitä luontotyyppejä, joiden yhdenkin esiintymän häviäminen voi vaikuttaa suojelutason heikentymiseen.

Yksityiskohtaisten perusteluiden mukaan ”nämä uhanalaiset luontotyypit ovat sellaisia, joiden häviämisriski Suomessa on korkea, ja jotka niille ominaisten ympäristötekijöiden tai eliöyhteisön lajikoostumuksen ja rakenteen vuoksi ovat luontaisesti harvinaisia. Näiden luontotyyppien yksittäisen

esiintymän heikentyminen tai häviäminen vaikuttaa luontotyypin harvinaisuuden vuoksi suoraan luontotyypin suojelutasoon”.

Ehdotuksen 67 §:n mukaan serpentiinikalliot määritellään seuraavasti:

> *1) serpentiinikalliot, -kivikot ja soraikot, jotka ovat serpentiniitistä tai muusta ultraemäksisestä tai emäksisestä kivilajista muodostuvia kallio-, kivikko- tai soraikkoesiintymiä, joilla esiintyy serpentiinikasvilajistoa;*

Määritelmässä korostuvat siten kallio-, kivikko- tai soraikkoesiintymät, joilla esiintyy serpentiinilajistoa.

Hallituksen esityksessä serpentiinikallioita-, kivikoita ja sorakoita arvioidaan olevan 150 hehtaaria, josta 40% (60 hehtaaria) sijoittuu luonnonsuojelualueille. Lähtökohtaisesti tiukasti suojellut luontotyypit ovat pienialaisia: serpentiinikallioesiintymien keskikooksi arvioidaan 0,5 hehtaaria. Hallituksen esityksessä on todettu, että erityistä huomiota tulee kiinnittää siihen, että tiukasti suojellut luontotyypit inventoidaan tehokkaasti ja tiedot tallennetaan luonnonsuojelun tietojärjestelmään. Tältä osin on huolehdittava myös hallinnon resurssien riittävyydestä.

Kartoituksia jatketaan parhaillaan tutkimushankkeessa, jossa niistä kootaan tarkka biologinen tieto ja tiedot kohteiden yleisestä tilasta ja uhkista. Tarkennetut kohteiden rajaukset ja syntynyt luontotieto talletetaan olemassa olevaan Suomen ympäristökeskuksen paikkatietokantaan.

Serpentiinikallioiden osalta selvitystyötä on jatkettu hallituksen esitykseen jättämisen jälkeen, ja niitä koskeva tieto on tarkentunut. Näitä on avattu tarkemmin tämän selvityksen liitteenä olevassa Suomen ympäristökeskuksen muistiossa (*Serpentiinikalliot, -kivikot ja -soraikot & luonnonsuojelulakiuudistus 4.10.2022, SYKE/Biodiversiteettikeskus/Tytti Kontula & Jukka Husa*).

Alla tiivistetysti muistiossa laajemmin perustellut vastaukset.

1. *Serpentiinikallioiden merkityksestä: määritelmä, rajaus, yleisyys ja asian taloudellinen ja luonnonsuojelullinen merkitys. Taloudellisissa vaikutuksissa olisi hyvä arvioida myös säilyttämisen taloudelliset vaikutukset.*

Serpentiinikallioilla tarkoitetaan ultraemäksisistä kivilajilajeista koostuvia kalliopaljastumia, kivikoita ja soraikoita, joilla tavataan serpentiinikasvilajeja. Nämä luontotyypit sijaitsevat kaikki maan pinnalla.

Lisääntyneen tiedon valossa näyttää siltä, että aiempi hallituksen esityksessä esitetty 150 ha:n pinta-ala-arvio oli liian pieni. Uusi arvio pinta-alalle on 400–700 ha.

Luontotyyppien esiintymät löytyvät ns. Serpentiinikalliotietokannasta, joka on käytännössä pistemäinen paikkatietoaineisto. Serpentiinikalliotietokannassa on tällä hetkellä noin 350 pistemäistä kohdetta. Pistemäinen aineisto ei sisällä tietoa kohteiden laajuudesta tai pinta-alasta, mutta sen perusteella on mahdollista tehdä tarkempia tarkasteluja ja rajauksia alueille, joille suunnitellaan luontotyypin luonnontilaan mahdollisesti vaikuttavia hankkeita.

Luontotyyppien suojeluun kohdistuisi hallituksen esityksen mukaisesti serpentiinikallioiden maanpäällisiin osiin. Kaivosteollisuuden aiheuttama uhka serpentiinikallioille voi muodostua esimerkiksi siitä, että pintamaita läjitetään viereisille kallioille tai rakennetaan kaivoksen infraa niiden alueelle. Tällainen tuhoutuminen voidaan välttää hyvällä suunnittelulla. Näin ollen taloudellisten vaikutusten arvioidaan jäävät esiintymien pienen koon vuoksi vähäisiksi.

2. *Jotkut tahoista esittivät huolen siitä, ettei luontotyyppejä ole helppo tunnistaa tai määritellä. Miten vastaatte tähän?*

Serpentiinikalliot eivät ole helposti tunnistettavia, mutta nyt olemassa olevan pistemäisen serpentiinikalliotietokannan perusteella esiintymät voidaan huomioida alueiden käytön suunnittelussa ja aineiston tarkentamista jatketaan aktiivisesti.

Tältä osin kiinnitämme huomiota myös vesilain ja metsälain luontotyyppejä koskevaan vastaavanlaiseen sääntelyyn. Ehdotus olisi heikentämiskiellon osalta verrattavissa metsälakiin ja vesilakiin sisältyviin tiettyjen luontotyyppien suojelua koskeviin säännöksiin, joissa suojelu perustuu suoraan lain perusteella asetettuun heikentämis- tai muuttamiskieltoon, ilman viranomaisen tekemää päätöstä.